

**FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE, ADMINISTRATIVE ȘI ALE
COMUNICĂRII
ȘCOALA DOCTORALĂ DE ȘTIINȚE POLITICE ȘI ALE COMUNICĂRII
UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI**

TEZĂ DE DOCTORAT

**CONTRIBUȚIA IMIGRANȚILOR ÎNTORȘI LA SCHIMBAREA SOCIALĂ ÎN
ȚĂRILE DE ORIGINE: CAZUL ANTREPRENORILOR TRANSNAȚIONALI
IMPLICAȚI ÎN IMPORTUL DE MAȘINI UZATE ÎN ROMÂNIA**

CANDIDAT: ANATOLIE COȘCIUG

COORDONATOR: CS I DR. HABIL. REMUS ANGHEL

CLUJ-NAPOCA

2021

Cuprins

Acknowledgement.....	3
Summary.....	7
Chapter 1: Introduction.....	10
Chapter 2: Patterns and mechanisms of return migration to Romania.....	39
Chapter 3: Two facets of returnees' entrepreneurship in Romania: juxtaposing business owners and self-employed return migrants within a multi-method research framework.....	63
Chapter 4: The role of social capital in the development of trade with second-hand cars in Central and Eastern Europe.....	82
Chapter 5: Returnee entrepreneurship mixed embeddedness in a developing country. The case of second-hand cars traders in Romania.....	92
Chapter 6: To be or not to be a <i>samsar</i> . Understanding motivations for entrepreneurship among returnee transnational entrepreneurs with used vehicles in Romania.....	115
Chapter 7: Religion, return migration and change in an emigration country.....	144
Chapter 8: Conclusion.....	159
Appendix.....	162
Bibliography.....	163
Statement of contribution of co-authors.....	200

Sumar

Obiectivul principal al acestei disertații cumulative este de a genera noi cunoștințe pe tema antreprenoriatului în rândul migranților care se întorc în țara de origine, dar în special despre importatorii de mașini utilizate în România, inclusiv contribuția lor la procesele de schimbare socială din comunitățile lor de origine.

Antreprenoriatul imigranților reînțorși devine o temă importantă pentru cercetări deoarece o parte semnificativă a migranților care se întorc aleg antreprenoriatul în țara lor de origine, context care poate spori transferul și utilizarea cunoștințelor, abilităților și a altor forme de capital acumulate în străinătate. Ei sunt din ce în ce mai des considerați „agenți ai schimbării”, indivizi care pot contribui în mod semnificativ la progresul economic și la transformările comunităților lor native.

În ciuda importanței sale, cercetările privind natura comerțului cu mașini second-hand importate de migranții în România sunt rare. În acest cadru, această disertație încearcă să ofere o mai bună înțelegere a cauzelor și consecințelor acestui fenomen. Astfel, această disertație cumulativă este axată pe două întrebări de cercetare:

- (1) Care sunt factorii care modelează dezvoltarea comerțului cu mașini uzate în rândul imigranților întorși în România?
- (2) Cum este structurat comerțul cu mașini second-hand efectuat de către antrenori ca o formă de schimbare socială?

În cele ce urmează, acest rezumat prezintă contextul acestei cercetării, poziționarea specifică a fiecărei publicații incluse în această disertație cumulativă dar și discută contribuția teoretică pe care încearcă să o aducă la literatura existentă. În acest sens, în continuare este introdus scopului și obiectivelor cercetării și indică, de asemenea, proiectarea și metodele de cercetare utilizate în această disertație. La final, oferă o schiță a celor șapte publicații incluse în disertație, în plus față de capitolele de introducere și concluzie și prezintă modul în care se bazează unul pe celălalt pentru a oferi o narațiune de cercetare cuprinzătoare.

A1. Contextul cercetării

Migrația internațională este de obicei presupusă a fi unul dintre cele mai importante procese sociale. Creșterea fără precedent a volumului, naturii și diversității fluxurilor de migrație la nivel mondial în ultimele cinci decenii a generat o vastă literatură academică pe acest topic. O mare parte din acest volum mare de literatură se concentrează în principal pe emigrare și integrarea migranților în țările de destinație (Castles and Miller 2014; Portes and Rumbaut 2014; King and Okólski 2018). Cu toate acestea, contextele de origine ale migranților sunt luate în considerare din ce în ce mai mult în literatura academică (parțial și) datorită dezbaterii

legăturii dintre migrație și dezvoltare care a luat avânt în ultimele decenii, dar și datorită creșterii numărului de studii care urmăresc să înțeleagă „multiplele moduri în care migrație are legătură cu schimbările sociale” (Portes 2008: 2; Schiller și Faist 2010).

A.2 Ce este schimbarea socială?

În literatura academică existentă, este tot mai clar că migrația și schimbările sociale sunt legate în moduri complexe. Deși au trecut câteva decenii de cercetări pe această temă și alte subiecte conexe, dezbaterile despre care sunt efectele potențiale ale migrației internaționale asupra țărilor de origine persistă să fie o argumentație animată. Un motiv important pentru această lipsă a unui răspuns clar este faptul că „ce înseamnă schimbarea” și „cum are loc aceasta” în contextul migrației este lipsit de claritate și consens. Schimbarea a fost un subiect important de cercetare sociologică încă din primele etape ale disciplinei. De-a lungul timpului, conceptul a avut mai multe semnificații datorită schimbărilor importante de paradigmă în teoria socială și a dezvoltării (Ziai 2009), schimbări care au fost repetate și în dezbaterile cu privire la rolul migrației în schimbarea țărilor de destinație și de origine (de Bree și colab. 2010). De exemplu, în primele dezbateri din anii 1960 privind modul cum migrația poate schimba țările de destinație și de origine, a fost folosit termenul de dezvoltare. Dezvoltarea a fost înțeleasă mai degrabă ca o creștere economică (măsurată ca PIB/capita) din perspectiva teoriilor creșterii neoclasice, modernizarea (definită ca un proces de schimbare socio-economică structurală) din perspectiva teoriilor structuraliste sau extinderea forțelor productive din o perspectivă marxistă (Snowdon și Vane 1997). În literatura mai recentă, dezvoltarea a fost mai degrabă înțeleasă ca o schimbare către un obiectiv specific pozitiv. În literatura de specialitate privind migrația a fost propus un instrument analitic alternativ față de formele anterioare de conceptualizare a schimbării prin noțiunea de *transformare socială*. Se bazează pe critica din ce în ce mai mare pe care conceptul de dezvoltare a primit-o pentru că are la bază asumții normative și, astfel, este orientată spre o viziune modernistă și eurocentrică a schimbării (Alexander 1994). Transformarea socială este definită ca modificări structurale profunde ale relațiilor societale iar migrația este înțeleasă ca fiind parte integrantă a transformărilor sociale mai largi (Amelina, Horvath și Meeus 2016). În consecință, natura impactului său asupra țărilor de origine ar trebui diferențiată pe baza: a) contextului mai larg în care operează (de exemplu, economic, instituțional, juridic); b) nivelul la care este studiat - micro (indivizi, familii etc.), mezo (regional) și macro (național, internațional); c) dimensiunile luate în considerare (venituri, soluționarea conflictelor, inegalități etc.) (De Haas 2012; van Hear 2010; Castele 2010; Portes 2010).

A.3 Cum au loc schimbările sociale în țara de origine a migranților?

Pentru contextul țărilor de origine, există în principal trei canale în jurul cărora este organizată literatura privind legătura migrație-dezvoltare: absența (prezența) unui individ, transnaționalismul, și migrația de întoarcere. În ceea ce privește absența (prezența) indivizilor, perspectiva pesimistă a fost că migrația excesivă reduce populația dintr-o anumită regiune iar acest lucru se răsfrânge și în rândul forței de muncă, în special în rândul indivizilor cu înaltă calificare (Parrado și Gutierrez 2016). Folosind argumente extrase din abordarea neoclasică, s-a explicat că acest lucru nu este neapărat adevărat, deoarece unii dintre cei care migrează nu fac parte din forța de muncă în primul rând, ci și pentru că o forță de muncă mai mică poate duce, de asemenea, la creșterea salariului (sau a venitului) și astfel sunt create stimulente pentru extinderea forței de muncă și reducerea șomajului (Massey și colab. 1998, Lucas 2005). Această perspectivă destul de optimistă a fost răsturnată spre una mai pesimistă, bazată în principal pe dezbaterile din jurul conceptului de „exod de creiere”, în care este argumentat că emigrația celor cu un nivel înalt de educație a fost deosebit de problematică pentru dezvoltarea țărilor de origine, având în vedere lipsa lor de indivizi cu înaltă calificare importantă pentru țările în curs de dezvoltare, dar și luând în considerare supra-reprezentarea înalt calificată în rândul emigranților (Chiswick 2000). După ce a dominat literatura academică timp de câteva decenii, această perspectivă a fost contestată în special din literatura NELM (New Economic Labour Migration). Principalele argumente ale acestei schimbări au fost că posibilitatea emigrației poate crea un stimulent pentru continuarea educației sau a dobândirii abilităților în rândul populației locale care din diverse motive ajung să nu emigreze și astfel să crească nivelul de educație (Stark 2001).

Transnaționalismul este un alt canal important pentru a discuta legătura migrație-dezvoltare în țările de emigrare. Atenția crescândă acordată remitențelor financiare și sociale în legătura dintre migrație și dezvoltare au făcut parte dintr-o schimbare mai amplă de la considerarea migrației un proces definitiv care presupune că migranții își vor tăia în cele din urmă legăturile cu comunitățile de origine la perspectivă transnațională care subliniază în mod specific faptul că migranții tind să susțină legături care leagă migrația și locurile de origine (Schiller și Faist 2010). Perspectiva optimistă postulează ideea că remiterile - definite în general ca fluxul de bani (remiteri financiare) sau cunoștințe și idei universale (remiteri sociale) (Faist 2008; Levitt 1998) - pot duce la o serie de schimbări în țările de origine ale migranților. În mod specific, s-a constatat că transferul de bani pot reduce sărăcia, crește investițiile și oferă un acces mai bun la serviciile de educație și sănătate, ducând astfel la îmbunătățirea bunăstării sociale și a dezvoltării economice în țările de origine. Timp de câteva decenii, remiterile financiare au fost cea mai vizibilă formă a transnaționalismului migranților discutat în literatura de specialitate,

dar recent cercetătorii au evidențiat din ce în ce mai mult importanța aspectelor nefinanciare în procesele de schimbare ale țărilor de emigrare (Guarnizo și Smith 1998). Remiterile sociale - definite în general ca idei, comportamente, valori și capital social care călătoresc dincolo de granițe (Levitt 1998; Levitt și Lamba-Nieves 2011) - au contribuit la transferul de tehnologie și know-how, încurajează investițiile străine, promovează antreprenoriatul și transferul altor idei și comportamente, contribuind astfel direct la îmbunătățirea dezvoltării economice și a bunăstării în general în țările de origine. Exponenții „revizionisti” au o poziție critică în legătură cu acest legătură și susțin că remiterile financiare trimise de migranți sunt utilizate mai degrabă în consum decât în activități comerciale, creând astfel un factor de descurajare a muncii în rândul gospodăriilor care primesc remiteri financiare, care la rândul lor pot crește dependența de resursele financiare externe (Massey și colab. 1998). Au fost explorate și alte potențiale efecte negative ale remiterilor financiare, cum ar fi inflația prețurilor sau scăderea competitivității exporturilor datorită aprecierii valutare sau creșterii inegalității sociale (Lopez, Fajnzylber și Acosta 2007; Ball et al. 2013). O altă preocupare importantă a fost că, deși migranții par să aducă înapoi remiteri sociale înapoi acasă, schimbările și alte inițiative de dezvoltare pe care doresc să le facă în țările de origine sunt constrânse, printre altele, de oportunități inadecvate disponibile pe piață sau de lipsa de transparență (King, Lulle și Buzinska 2016).

Cea de-a treia categorie de efecte discutată în literatură privind legătură dintre migrație și schimbare socială are în vedere migrația de întoarcere. Migrația de întoarcere este, de asemenea, un subiect important care trebuie abordat atunci când se discută beneficiile și costurile asociate migrației internaționale. Migranții care se întorc pot fi definiți ca indivizii care se întorc în țările de origine, unde s-au născut ei (sau unde părinții lor s-au născut în cazul celei de-a doua generații), după ce au locuit în alte țări pentru o perioadă lungă de timp și care intenționează să petreacă un timp semnificativ înapoi acasă (Sironi, Bauloz și Emmanuel 2019; Cassarino 2004). Contrastând studiile anterioare în care migrația de întoarcere era considerată etapa finală a ciclului migrației, literatura actuală arată din ce în ce mai mult că migranții păstrează în mod activ legături care leagă țările de origine și de destinație și își reconsideră în mod constant traiectoriile și posibilitatea de a reintra într-o migrație cale. În plus, persoanele returnate nu sunt neapărat persoane care au avut experiențe nereușite legate de migrație în țările gazdă și, prin urmare, se întorc acasă (Engbersen și Snel 2013). Dezbaterile asupra posibilelor efecte ale migrației de întoarcere asupra țărilor de destinație a migranților utilizează argumente similare cu cele prezentate mai sus (transnaționalism și absența/prezența indivizilor). Din perspectiva ofertei de muncă, migrația de întoarcere a fost văzută ca o posibilă extinderea a

forței de muncă și contribuind cu noi competențe la piața muncii în țara de origine. În plus, se anticipează că migrații vor dobândi capital financiar, uman sau social în timp ce locuiesc în străinătate și, astfel, întoarcerea lor este văzută ca un vehicul deosebit de important pentru a transfera aceste forme de capitale în beneficiul țării de origine (Ammassari 2004). Mai mult, persoanele returnate pot, de asemenea, să încurajeze practicile transnaționale, deoarece mulți dintre cei repatriați își păstrează legăturile cu fostele țări de destinație, susținând astfel fluxul de bani, idei și cunoștințe cu fosta destinație și alte țări. S-a constatat de asemenea că toate aceste procese contribuie semnificativ la dezvoltarea economică a țării de origine, precum și la transformarea diferitelor valori sau comportamente în comunitățile de origine (Faist 2016; Tomić Hornstein, Pichler și Scholl-Schneider 2018; Remus Anghel, Fauser, și Boccagni 2019). În ceea ce privește partea pesimistă, mai multe studii constată că nu toți repatriații sunt dornici și pot contribui în mod egal la schimbarea socială acasă deoarece, de exemplu, unii migranți se întorc la pensie sau nu se angajează activ în activități economice sau sociale la întoarcere. O altă preocupare importantă este că multe dintre abilitățile și cunoștințele dobândite în străinătate sunt specifice locației sau domeniului și nu pot fi ușor utilizate sau traduse în țările de origine (Cassarino 2004; Klagge și Klein-Hitpass 2010).

A.4 Antreprenorii din rândul migrațiilor returnate ca actori ai schimbării sociale

Una dintre cele mai importante modalități prin care migrații care se întorc pot să contribuie la schimbările sociale și economice din țările de origine este antreprenoriatul. Antreprenoriatul imigrațiilor returnate sunt în general definiți ca migranți care încep o nouă inițiativă economică înapoi acasă la întoarcere (Gruenhagen, Davidsson și Sawang 2020). Antreprenorii repatriați sunt o formă distinctă de antreprenori migranți în sensul că întreprinderile lor sunt orientate în principal către/bazate pe contextele de origine (Drori, Honig și Wright 2009). Diverse estimări indică faptul că aproximativ 10-30% dintre repatriații din întreaga lume se angajează în activități comerciale sau intenționează să se angajeze în eforturi economice în viitorul apropiat, de obicei mai mari decât proporția populației locale (Batista, McIndoe-Calder și Vicente 2017; Brück, Mahé și Naudé 2018; Wahba 2015). Prin urmare, antreprenoriatul în rândul persoanelor returnate este un fenomen în creștere la nivel mondial, iar această formă de antreprenoriat pare să aibă o importanță deosebită pentru țările în curs de dezvoltare care pot contracara efectele asociate „exodului de creiere” și valorifica potențialul „circulației creierului”. În ultimele două decenii, antreprenoriatul imigrațiilor returnate a cunoscut o creștere a interesului în rândul cercetătorilor, a instituțiilor publice locale și naționale dar și din partea instituțiilor internaționale (Saxenian 2007). Fenomenul a primit atenție în special în economiile industrializate sau emergente, precum China, Taiwan, India, Coreea și multe altele. Cu toate

acestea, apariția fenomenului antreprenoriatului în rândul imigranților returnați nu se limitează însă doar la economiile emergente din Asia. Datorită creșterii migrației internaționale și a migrației de revenire în numeroase alte regiuni, o atenția sporită a fost acordată fenomenului și în America Latină, Africa de Nord sau Europa de Est și este de așteptat ca în următorii ani să devină important în alte câteva regiuni (King 2018b).

Antreprenorii repatriați sunt văzuți ca fiind potențial contribuitori vitali la schimbarea socio-economică a țării de origine deoarece, pe lângă posibilitatea de a transfera o cantitate semnificativă de remiteri sociale și financiare către țările de origine, numeroase studii au constatat că: repatriații tind să fie mai antreprenori decât populația locală (Wahba și Zenou 2012; Piracha și Vadean 2010); firmele lor pot crea mai multe locuri de muncă și pot avea rezultate economice mai bune decât întreprinderile create de indivizi fără experiență de migrație (Marchetta 2012); firmele migranților întorși pot încuraja companiile locale să reducă șomajul și sărăcia, să stimuleze inovarea și să reorienteze firmele către export (Gubert și Nordman 2008); sau că antreprenorii repatriați pot induce idei și practici noi (inovatoare) în firmele lor și în societatea largă (Vlase 2013; Faist 2016).

B. Proiectarea și metodele cercetării

B.1 Proiectarea studiului

Această disertație folosește în principal o abordare calitativă care se bazează pe interviuri și observații aprofundate pentru a înțelege mai bine antreprenorilor migranți care se implică în comerțul cu mașini second-hand. În general, abordarea calitativă își propune să ofere o înțelegere mai profundă a fenomenului studiat. De obicei colectează date folosind instrumente mai flexibile, cum ar fi interviurile semi-structurate sau observarea participativă. Principalul beneficiu al acestei abordări este că permite observații directe, stabilește teme cheie și încurajează o înțelegere teoretică mai bună a fenomenului studiat (Babbie 2016; Creswell 2014). Deoarece migrația, întoarcerea și antreprenoriatul sunt considerate fenomene complexe, mulți cercetători susțin utilizarea metodologiilor calitative pentru a oferi o înțelegere mai nuanțată a acestor fenomene ample. În plus față de interviurile și observațiile aprofundate întreprinse de importatorii de mașini second-hand, au fost realizate și o serie de interviuri cu personaje cheie. Această abordare este în concordanță cu un corp din ce în ce mai mare de literatură în studiile privind migrația, în special atunci când este vorba despre antreprenoriatul migranților (Bagwell 2008; Gruenhagen, Davidsson și Sawang 2020). O altă strategie de cercetare utilizată a fost dezvoltarea unui jurnal de teren. S-a dovedit că este o strategie foarte

importantă pentru a colecta date, deoarece permite descrierea poziției pe care am avut-o ca cercetător și modul în care participanții reacționează la aceasta, cum ar fi întrebările pe care le pun aceștia sau comentariile pe care le fac. Toate aceste tehnici de cercetare se completează reciproc și, astfel, pot oferi o analiză „mai profundă” a comerțului cu autovehicule la mâna a doua.

Această cercetare doctorală se bazează în principal pe ipotezele de cercetare ale etnografiei multi-situate (Mazzucato, Kabki și Smith 2006; Falzon 2016; Marcus 1995). După cum susține (King 2018a), un proiect de cercetare cu mai multe locații permite cercetătorilor să „urmărească oamenii”, precum și alte transferuri materiale (cum ar fi remiterile) sau fluxuri intangibile. Pentru a înțelege mai bine comerțul cu vehicule uzate, un proiect de cercetare care permite urmărirea fluxului de persoane (comercianți, clienți etc.), transferuri de materiale (mașini uzate, bani etc.) și alte fluxuri intangibile (cunoștințe, informații etc.) prin toate spațiile geografice prin care trec de la țările importatoare la țările exportatoare s-a dovedit a fi esențial. Prin urmare, proiectarea cercetării include colectarea datelor în țara importatoare (România), principalele țări exportatoare (Germania, Marea Britanie, Belgia, Olanda, Austria, Italia, Spania etc.) și țările de tranzit (Ungaria, Republica Cehă, Slovacia, Austria etc.). Interveniunile și observarea participanților au fost efectuate nu numai în spații geografice diferite, ci și în diverse spații virtuale și în etape ale comerțului transfrontalier de mașini second-hand: de la căutarea mașinilor pe platforme web dedicate sau *in situ* pe piețele de mașini second-hand în România și în străinătate, până la instituțiile publice care se ocupă de proceduri de import-export, în cadrul atelierelor unde vehiculele sunt „pregătite” să fie revândute, sau în timpul negocierii și în etapa de vânzare și post-vânzare.

Perioade mai lungi de timp au fost petrecute în mai multe locații din România (Cluj, Sibiu, Turda, etc.), în Germania (Berlin, Köln, Chemnitz, Mönchengladbach etc.), Marea Britanie (Londra, Brighton, Croydon etc.), Norvegia (Oslo), Austria (Viena), Spania (Zaragoza, Pamplona, Madrid etc.) și altele. Cu toate acestea, având în vedere modelele de mobilitate ale comercianților de mașini second-hand, cea mai mare parte a timpului de lucru pe teren a fost petrecut „pe drum”, călătorind cu antreprenorii de la importul în țările exportatoare în mai multe moduri (prin autobuze, avioane, vehicule personale, pe bicicletă, etc.).

Un alt aspect important al proiectării cercetării rezidă în abordarea sa transformativă secvențială. Prin urmare, cercetarea folosește în principal date colectate prin metode calitative (de exemplu, interviuri cu experți, interviuri semi-structurate, note depuse etc.), dar încorporează și date colectate prin metode cantitative (cum ar fi baze de date statistice și baze de date rezultate în urma unor sondaje). Datele colectate prin metode cantitative au fost folosite

pentru a testa ideile și ipotezele extrase din datele colectate prin metode calitative, ca în cazul presupunerii frecvent menționată că diferitele experiențe migratorii pot avea un impact diferențiat asupra traiectoriilor antreprenorilor care se întorc, care a fost desfășurată în contribuția numărul III.

B.2 Strategia de eșantionare

Pentru antreprenorii repatriați implicați în comerțul de mașini la mâna a doua, criteriile de includere au fost că ar trebui să dețină o afacere (în sensul larg al termenului) care importă mașini la mâna a doua din străinătate și că ar trebui să aibă o experiență de migrație internațională de cel puțin un an. Această definiție a fost cea mai potrivită scopului cercetării, deoarece în timpul cercetărilor de teren am observat că repatriații sunt implicați și în alte activități economice la întoarcere, dar și pentru că nu numai repatriații importă mașini second-hand în România.

Respondenții la interviuri au fost identificați printr-o varietate de metode de eșantionare în România și în străinătate, cum ar fi eșantionarea de tip ‘bulgăre de zăpadă’ și eșantionarea intenționată (Babbie 2016; Creswell 2014). Eșantionare intenționată este „un proces deliberat de selectare a respondenților pe baza capacității lor de a furniza informațiile necesare”, în timp ce eșantionarea de tip ‘bulgăre de zăpadă’ este adesea „utilizată cu populații izolate sau ascunse ai căror membri nu sunt susceptibili de a fi găsiți și cooperează fără trimiterea de la alții în rețeaua lor” (Padget 2008).

Procesul de recrutare a început pe mai multe puncte de intrare pentru a genera cât mai multă diversitate. Ca atare, pentru cercetările efectuate în această disertație am folosit patru puncte de intrare: un grup de antreprenori din zona Clujului, unul dintre cele mai mari orașe din România și cel mai mare din regiunea Transilvaniei; piața de mașini second-hand situată la periferia Clujului, probabil cea mai mare piață de mașini second-hand din România și una dintre cele mai mari din regiunea CEE; o piață auto second-hand situată la Berlin, unul dintre cele mai importante orașe pentru acest tip de comerț din Europa; și o comunitate religioasă care se întinde între Marea Britanie și România.

În cea de-a doua etapă a eșantionării, am solicitat recomandări din partea respondenților. Acest lucru a condus în general la identificarea altor comercianți de vehicule second-hand cu și fără experiență de migrație, dar și a altor informatori cheie. Utilizarea eșantionării de acest tip a fost deosebit de utilă, deoarece în România, precum și în orice alte contexte, comerțul cu mașini la mâna a doua este un subiect „sensibil” (a se vedea contribuția nr. IV și III pentru mai multe detalii despre acest aspect).

Ca atare, am colectat direct un total de 50 de interviuri realizate cu comercianții de automobile second-hand importate. Din motive de comparație, am interviuat și 15 comercianți fără migrație, clienți, parteneri de afaceri români și străini, migranți întorși implicați în alte forme de antreprenariat și cu persoane care nu sunt direct implicate în comerț, dar au un sentiment de ceea ce se întâmplă în pe teren (de ex. funcționari publici, preoți etc.). O serie de note de teren au fost luate, de asemenea, în timpul călătoriilor către și din Belgia, Germania, Olanda, Austria, Marea Britanie, dar și în timpul fazelor de pregătire și vânzare. Au fost cartografiate mai multe piețe de mașini second-hand din România și străinătate, identificându-se marca și modelul cel mai des întâlnit, destinația mașinilor vândute, prețurile la destinație și origine, pentru a identifica principalele caracteristici ale clienților, partenerilor și vânzătorilor și alte câteva detalii .

Interviurile și observațiile participanților au fost realizate între 2014 și 2018. Unii dintre comercianții intervievați în 2015 și 2016 au fost revizuiți ca urmare în 2017 și 2018 pentru a afla dacă au apărut schimbări importante în activitățile lor. Toate interviurile au fost realizate în limba română. În medie, interviurile au durat între 30 de minute și două ore și 30 de minute. Toți antreprenorii intervievați în acest studiu sunt bărbați, una dintre caracteristicile principale ale comerțului transfrontalier de mașini second-hand din România și nu numai (Beuving 2006; Beuving 2015; Rosenfeld 2012; Coșciug 2017; Brooks 2013). Majoritatea dintre ei sunt de vârstă mijlocie și au studii medii (liceu sau VET), doi dintre antreprenori au studii sub acest nivel, în timp ce trei dintre ei aveau studii universitare. În ceea ce privește numărul de angajați, majoritatea antreprenorilor lucrează singuri sau împreună cu alți membri ai familiei. Este relativ comun să primești sprijin din partea partenerului de viață sau a altor rude, cel puțin în anumite părți ale procesului de import al mașinilor uzate. Doar în cazul a trei antreprenori care nu sunt membri ai familiei au fost angajați pentru realizarea unor părți din procesul de import. În plus față de interviul și tehnicile de observare a participanților, a fost construită o bază de date pentru a testa ideile și ipotezele extrase din datele calitative. Baza de date a rezultat dintr-un sondaj realizat cu cetățeni români care au locuit în străinătate și în momentul sondajului se aflau din nou în România. Sondajul a folosit un chestionar aplicat pe hârtie (metoda PAPI), iar datele au fost colectate în iunie și iulie 2019. Pentru a crește eterogenitatea eșantionului, am folosit o rețea extinsă de operatori de teren care au selectat în mod autonom „semințe” (migranți întorcere) pentru bulgărilor de zăpadă și fiecare intervievator a chestionat maximum șapte migranți întorși. Am obținut un eșantion de peste 600 de persoane returnate din România nepensionate (munca de teren a început din județul Sibiu și s-a extins treptat către județele învecinate). Chestionarul a inclus întrebări cu privire la perioada anterioară migrației,

experiența migrației și procesul de returnare. Am contribuit la toate etapele acestui proces, de la desfășurarea instruirii cu operatorii de teren, până la introducerea răspunsurilor colectate, pregătirea și recodarea datelor și așa mai departe.

B.3 Analiza și gestionarea datelor

Datele colectate prin tehnici calitative (interviuri semi-structurate, note de teren, interviuri cu experți, observarea participanților) și metode cantitative (baze de date statistice și baze de date ale sondajelor) au fost analizate atât prin metode calitative cât și cantitative.

Procesul de analiză calitativă a urmat un cadru de jos în sus. Ca atare, a început cu pregătirea datelor, transcriere, trecerea la citirea tuturor transcrierilor, codificare, urmată de teme și conexiunile dintre ele și interpretarea celor conexiuni și semnificații apoi la identificarea temelor.

Transcrierea interviurilor semi-structurate colectate, note de teren, interviuri cu experți și observarea participanților a fost prima etapă a procesului de povestire a experiențelor participanților. Toate interviurile înregistrate au fost transcrise manual. Notele luate în timpul interviurilor și observația participantului au fost la fel de bine tastate, editate și introduse într-un fișier.

Interviuri, documente (de exemplu, legi și reglementări, știri etc.) și note de lucru de teren au fost analizate folosind o codificare tematică. Acest pas mi-a permis să mă familiarizez cu datele, să obțin o imagine de ansamblu asupra conținutului său și a celor mai relevante subiecte. În acest pas, au fost identificate unități de text mai mici pentru analiza secvenței. În acest pas, de asemenea, cuvinte, fraze, paragrafe și alte unități de analiză specifice au fost evidențiate și constituite ca coduri/noduri. Ultimul pas a implicat analiza intensă a unităților mici de text identificate, uneori chiar cuvânt cu cuvânt.

Pentru datele colectate prin metode cantitative, am decis să folosim modelul logistic binomial Firth, care a devenit o abordare importantă în analiza rezultatelor binare într-o condiție de distribuție dezechilibrată a variabilei dependente (Puhr et al. 2017). Acest tip de regresie logistică a fost utilizat anterior în studii axate pe migranți și antreprenoriat (Szarucki și colab. 2016). Variabilele dependente din cadrul modelelor de regresie logistică discutate sunt derivate din contrastarea celor două tipuri specifice de antreprenori repatriați cu cei care sunt angajați în alte profesii la întoarcere (proprietarii de afaceri spre deosebire de repatriații non-antreprenori; repatriații independenți în contrast cu cei care nu antreprenori repatriați). Contribuția numărul III conține mai multe informații despre tipurile de măsurători utilizate pentru variabilele introduse în modelele de regresie logistică.

C. Contribuții specifice disertației cumulative

I. Modele și mecanisme ale migrației de întoarcere în România

(capitol de carte scris împreună cu Remus Anghel, publicat în Caroline Hornstein Tomic, Robert Pichler and Sarah Scholl-Schneider (eds.). (2018). Remigrations to Post-Socialist Europe. Hopes and Realities of Return. LIT Verlag: Münster.

Acest capitol de carte își propune să examineze principalele modele de migrație de întoarcere și antreprenoriat în România. Lucrarea argumentează pentru necesitatea de a face distincția între diferite modele de emigrare pentru a putea oferi o înțelegere nuanțată a migrației de întoarcere: emigrarea permanentă, migrația pe termen lung a forței de muncă care se încheie în stabilirea în țările gazdă și migrația temporară. Această distincție se dovedește a fi relevantă pentru modelele de migrație de întoarcere întâlnite în România, mai ales că mulți dintre repatriați sunt de fapt din categoriile pe termen scurt și lung și într-o măsură mai mică din categoria migrației permanente. Antreprenoriatul pare a fi un mijloc de activitate preferat pentru migranții pe termen lung care urmăresc să revină, deoarece piața muncii din România încă nu oferă condiții de muncă competitive. În acest context, lucrarea sugerează o diferențiere suplimentară între două subgrupuri de antreprenori returnați pe baza pieței lor principală: „conectori transnaționali” (principalii clienți sunt românii din străinătate) și „antreprenori de supraviețuire și dezvoltare” (piața românească).

Această distincție este importantă pentru tema acestei disertații - impactul migrației asupra țărilor de origine - întrucât lucrarea susține că, de exemplu, „conectorii transnaționali” au venituri mai mari comparativ cu alți antreprenori repatriați. Un caz special în această categorie și foarte important în scopuri comparative este comerțul transfrontalier cu mașini second-hand care, în ciuda informalității sale, este printre cele mai profitabile din punct de vedere al beneficiilor financiare, chiar dacă atrage multe persoane repatriate fără suficient capital financiar și social pentru a fi implicați într-o afacere diferită.

II. Croitoru, Alin and Anatolie Coșciug. Two facets of returnees' entrepreneurship in Romania: juxtaposing business owners and self-employed return migrants within a multi-method research framework. Submitted and in review at Sage Open.

(în review la revista Sage Open, scris împreună cu Croitoru Alin)

Această lucrare se adaugă literaturii cu privire la diversitatea antreprenorilor reîntorși prin analiza diferitelor tipuri de antreprenoriat existenți în România. Datele dintr-un sondaj efectuat cu migrații întorși în România, dar și din interviurile aprofundate cu persoanele returnate în antreprenoriat, pentru a dezvălui profiluri distincte ale antreprenorilor repatriați și pentru a ilustra modurile lor specifice de gândire despre antreprenoriat și migrație. În prezent, România este unul dintre cele mai fertile cadre pentru cercetarea migrației de întoarcere intra-europene datorită fluxurilor sale importante de migrați internaționali temporari.

Lucrarea subliniază faptul că există diferențe majore între proprietarii de afaceri și cei care lucrează pe cont propriu în ceea ce privește rolul experienței de migrație. Repatriații care sunt proprietari de afaceri sunt cei care au beneficiat semnificativ mai mult de experiența de migrație decât cei repatriați și care nu sunt implicați în afaceri – de exemplu prin faptul că au acces la economii, acumularea de capital uman și îmbunătățirea stocurilor lor de capital social; în timp ce persoanele returnate implicate în activități independente nu au evidențiat diferențe semnificative în comparație cu persoanele returnate care nu sunt antreprenori. Distincția dintre cele două grupuri de antreprenori are anumite implicații pentru politicile statelor de origine orientate spre stimularea migrației de întoarcere prin programe orientate spre antreprenoriatul returnat.

III. The role of social capital in the development of trade with second-hand cars in Central and Eastern Europe. The case of Romania and Moldova

(publicat în Moldoscopie (2016) LXXII(1): 102-119)

Articolul tratează modul în care comercianții din două țări diferite din Europa Centrală și de Est (România și Republica Moldova) își folosesc în mod distinct capitalul social pentru a importa vehicule uzate din Europa de Vest. Lucrarea susține că, deși se recunoaște în general că capitalul social joacă un rol important pentru inițierea și creșterea ulterioară a afacerilor, o înțelegere mai nuanțată a modului în care diferite tipuri de capital social sunt utilizate pentru inițierea și dezvoltarea comerțului cu bunuri second-hand a primit o atenție redusă în literatura de specialitate. Au fost identificate trei domenii specifice în care capitalul social se dovedește a fi critic: a) capitalul financiar inițial; b) accesul la clienți și piețe noi; c) și pentru diferite forme de sprijin și acces la forța de muncă. În plus, articolul demonstrează în plus că, deși antreprenorii moldoveni se bazează mai degrabă pe legăturile disponibile în cadrul grupului de

rudenie strânsă și al familiei extinse, cei români tind să se bazeze atât pe capitalul social de tip ‚bonding’, cât și pe cel de tip ‚brdging’.

IV. Returnee entrepreneurship mixed embeddedness in a developing country. The case of second-hand cars traders in Romania.

(în review la revista Migration Studies)

Estimările la nivel mondial indică faptul că aproximativ un sfert dintre migranții care se întorc în țările de origine investesc în afaceri sau intenționează să facă acest lucru în viitor. Motivați de nivelul ridicat al migrației de întoarcere la nivel mondial și de supra-reprezentarea antreprenorilor în rândul lor (Naudé, Siegel și Marchand 2017), cercetătorii au investigat din ce în ce mai mult modul în care capitalul uman, rețelele sociale sau condițiile economice și politico-instituționale au fost utilizate de către repatriați pentru eforturile lor de afaceri. Totuși, după cum sugerează din ce în ce mai mult literatura recentă, întreprinderile migranților nu sunt modelate doar de unul dintre acești factori, ci mai degrabă de fiecare dintre ei și de interacțiunea dintre ei. După cum se susține în această lucrare, o perspectivă holistică care integrează și combină ideile din toate cele trei concepte și interacțiunea lor poate oferi o mai bună înțelegere a acestui fenomenului.

Pentru a înțelege mai bine apariția și dezvoltarea antreprenoriatului în rândul migranților întorși în țările de origine, acest articol aplică perspectiva ‚mixed-embeddedness’ pentru a analiza modul în care structurile economice și instituționale, împreună cu rețelele sociale și caracteristicile personale ale migranților întorși și interacțiunea dintre ei în mai multe contexte au afectat dezvoltarea comerțului cu mașini second-hand în România. Articolul constată că încorporarea persoanelor returnate la nivel macro (de exemplu, cererea mare de vehicule second-hand importate în România), la nivel meso (de exemplu, legături slabe și puternice care se întind dincolo de granițe), la nivel micro (de exemplu, competențe lingvistice și de navigație) și interacțiunea dintre acestea (de exemplu, utilizarea rețelelor sociale pentru a contracara condițiile economice și instituționale în schimbare din țară sau din străinătate suferă modificări semnificative) comerțul repatriați în mod semnificativ cu mașinile second-hand importate în România.

VI. To be or not to be a *samsar*. Understanding motivations for entrepreneurship among returnee transnational entrepreneurs with used vehicles in Romania

(capitol de carte, trimis pentru a fi inclus în carte)

Scopul principal al acestui capitol a fost de a prezenta modul în care migranții care se întorc implicați în comerțul cu vehicule second-hand importate în România pot avea multiple motivații în spatele inițiativelor lor de afaceri. Cu alte cuvinte, capitolul clarifică modul în care persoanele returnate experimentează în mod direct diverși factori de tip ‘push și pull’ care, la rândul lor, influențează în continuare alegerea lor pentru diferite forme de antreprenariat.

Similar cu alte studii care tratează subiectul antreprenoriatului în rândul migranților, acest capitol subliniază faptul că antreprenorii împinși de necesități tind să stabilească o afacere cu automobile second-hand importate în Română după întoarcerea lor, în principal ca o modalitate de a scăpa de diferitele dificultăți întâmpinate în țările de origine sau destinație. În raport cu contextul țării de origine, respondenții menționează probleme precum lipsa rețelelor sociale, fiind incapabili să găsească locuri de muncă (suficient de plătite) sau că nu se adaptează la piața locului de muncă de la nivel local. În ceea ce privește dificultățile menționate în legătură cu contextul (fostei) țării de destinație, persoanele returnate menționează în interviurile lor că nu au acces la oportunități de angajare convenționale (satisfăcătoare) în (fosta) țară de destinație. În acest sens, a deveni antreprenori nu era ceva la care aspirau repatriații, ci mai degrabă o formă de a scăpa de condițiile dure ale pieței forței de muncă care îi „împingeau” spre comerțul cu mașini second-hand.

În timp ce o parte a respondenților părea a fi „împinsă” în traiectorii antreprenoriale din cauza problemelor legate de contextul țărilor de origine sau de destinație, alți repatriați par să fie „atrași” mai degrabă decât doar „împinși” în antreprenariat. Cu alte cuvinte, similar cu alte studii privind antreprenoriatul migranților, în acest studiu mai mulți respondenți au susținut că au intrat în antreprenariat transnațional cu mașini second-hand atunci când au recunoscut potențialele oportunități de piață ale acestui comerț în România. Factorii de atracție menționați de respondenți sunt legați de experiența lor anterioară de migrație, intenția de a extinde afacerea sau de a obține un venit mai mare.

După cum specifică mai mulți respondenți din această cercetare, antreprenoriatul orientat spre oportunități își poate avea și rădăcinile în activitățile și experiențele antreprenoriale anterioare. Unele dintre acele experiențe antreprenoriale anterioare par să fi fost de necesitate, în timp ce alți antreprenori își au rădăcinile în activitățile antreprenoriale anterioare, care par să fi fost orientate oportunitate. Ca atare, spre deosebire de alte studii care se ocupă de legătura dintre

migrație și antreprenoriat, rezultatele acestei cercetări indică faptul că mai mulți migranți români întorși implicați în comerțul cu vehicule uzate au experiențe de antreprenoriat bazate pe oportunități decât cele bazate pe necesități înainte de a trece la import bunurilor uzate din România. Rezultatul indică în continuare o direcție de cercetare suplimentară care poate aborda în mod specific mecanismele specifice prin care antreprenorii conduși de oportunitate și necesitate trec la noi inițiative de afaceri.

VII. Religion, return migration and change in an emigration country

(capitol de carte, publicat în 2019 în Paolo Boccagni, Margit Fauser and Remus G. Anghel (eds.), Transnational Return and Social Change. Social hierarchies, ideas, and social identities. Anthem Press)

Acest capitol explorează modul în care religia, ca formă de identitate colectivă, este mobilizată și schimbată de către migranții români de întoarcere. Astfel, capitolul începe prin a explica că, după mulți ani de mobilitate strict controlată în timpul regimului comunist, românii au putut emigra în mod liber în afara țării după căderea acestuia. Astăzi, după aproape trei decenii de regimuri de emigrare flexibile, în jur de trei până la patru milioane de români trăiesc în străinătate, considerată una dintre cele mai mari comunități de migranți din Europa. Mulți dintre migranții României sunt implicați în diferite forme de migrație transnațională, circulare și sezoniere, incluzând și crescând întoarcerea (transnațională) a migranților. Luând în considerare cât de importantă este considerată religia și identitatea religioasă în România, această lucrare contribuie astfel la un flux emergent de literatură în creștere cu privire la modul în care migrația internațională afectează dezvoltarea religiei în patrie, în ceea ce privește organizarea, practica și credința acesteia. Deoarece majoritatea lucrărilor existente privind modul în care instituțiile și practicile religioase sunt modificate de migranți consideră în principal contextul țării de destinație (Levitt 2006), cercetările insuficiente s-au concentrat asupra rolului religiei și identității religioase în rândul migranților la întoarcere, chiar dacă mai multe studii subliniază în mod specific cât de important este să înțelegem modalitățile de returnare de a se alinia cu sau împotriva grupurilor sociale preexistente și a categoriilor mai largi de apartenență, pentru a înțelege mai bine contribuția lor potențială la schimbările sociale de acasă (Smith și Grodz 2014; Frederiks și Nagy 2016; Sheringham 2011). Ca atare, lucrarea explorează de ce și cum migranții returnați mobilizează capitalul social religios pentru dezvoltarea comerțului cu mașini second-hand importate. O face prin sublinierea în special a procesului de readaptare a migranților la țara lor de origine și îmbogățirea contactelor lor

personale, care sunt fundamentale în găsirea clienților, identificarea partenerilor sau asigurarea capitalului financiar. În acest context, mulți repatriați implicați în comerțul cu mașini la mână a doua devin membri activi ai parohiilor lor, situație care îi face personalități centrale în comunitățile religioase de acasă. Această proeminență a activităților repatriaților și sprijinul constant pentru comunitățile religioase a dus la rândul său la schimbări în discursul anti-emigrație al Bisericii Ortodoxe Române, care este cunoscut pentru opoziția emigrației românilor în străinătate. O a doua schimbare care pare să fie promovată de implicarea religioasă a persoanelor returnate este legată de toleranța religioasă, în special în ceea ce privește implicarea în activități care reunesc diferite confesiuni religioase care lucrează pentru obiective comune.

Bibliografie

Alejandro Portes. 2007. "Social Capital: Its Origins and Applications in Modern Sociology Alejandro Portes." *Annual Review of Sociology* 24 (1998): 1–24. <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.24.1.1>.

Alexander, Jeffrey C. 1994. "Modern, Anti, Post, and Neo: How Social Theories Have Tried to Understand the 'New World' of 'Our Time.'" *Zeitschrift Für Soziologie* 23 (3): 165–297. <https://doi.org/10.1515/zfsoz-1994-0301>.

Amelina, Anna, Kenneth Horvath, and Bruno Meeus. 2016. *An Anthology of Migration and Social Transformation*. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-23666-7>.

Ammassari, Savina. 2004. "From Nation-Building to Entrepreneurship: The Impact of Élite Return Migrants in Côte d'Ivoire and Ghana." *Population, Space and Place* 10 (2): 133–54. <https://doi.org/10.1002/psp.319>.

Anghel, Remus, Alina Botezat, Anolie Cosciug, Ioana Manafi, and Monica Roman. 2016. "International Migration, Return Migration, and Their Effects: A Comprehensive Review on the Romanian Case." IZA DP No. 10445. DISCUSSION PAPER SERIES. Bonn.

Anghel, Remus G., and Anolie Coșciug. 2018. "Patterns and Mechanisms of Return Migration to Romania." In *Remigration to Post-Socialist Europe: Hopes and Realities of Return*, edited by Caroline Hornstein Tomić, Robert Pichler, and Sarah Scholl-Schneider, 3rd ed. Wien: Wien, LIT (Erste Foundation series).

Anghel, Remus G., Margit Fauser, and Paolo Boccagni. 2019. *Transnational Return and Social Change*. London/New York: ANTHEM PRESS.

- Babbie, Earl R. 2016. *The Practice of Social Research*. Contemporary Sociology. 14th ed. Vol. 5. Cengage Learning.
- Bagwell, Susan. 2008. "Transnational Family Networks and Ethnic Minority Business Development." Edited by Khalid Hafeez. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research* 14 (6): 377–94. <https://doi.org/10.1108/13552550810910960>.
- . 2018. "From Mixed Embeddedness to Transnational Mixed Embeddedness: An Exploration of Vietnamese Businesses in London." *International Journal of Entrepreneurial Behaviour and Research* 24 (1): 104–20. <https://doi.org/10.1108/IJEER-01-2017-0035>.
- Batista, Catia, Tara McIndoe-Calder, and Pedro C. Vicente. 2017. "Return Migration, Self-Selection and Entrepreneurship." *Oxford Bulletin of Economics and Statistics* 79 (5): 797–821. <https://doi.org/10.1111/obes.12176>.
- Bensassi, Sami, and Liza Jabbour. 2017. "Return Migration and Entrepreneurial Success: An Empirical Analysis for Egypt." GLO Discussion Paper, No. 98, Global Labor Organization (GLO), Maastricht. <http://hdl.handle.net/10419/167590>.
- Beuving, J. Joost. 2006. *Cotonou's Klondike : A Sociological Analysis of Entrepreneurship in the Euro-West African Second-Hand Car Trade*.
- Beuving, Joost. 2015. "American Cars in Cotonou: Culture in African Entrepreneurship and the Making of a Globalising Trade." *The Journal of Modern African Studies* 53 (03): 317–38. <https://doi.org/10.1017/S0022278X15000373>.
- Bree, June de, Tine Davids, and Hein de Haas. 2010. "Post-Return Experiences and Transnational Belonging of Return Migrants: A Dutch-Moroccan Case Study." *Global Networks* 10 (4): 489–509. <https://doi.org/10.1111/j.1471-0374.2010.00299.x>.
- Brooks, Andrew. 2013. "Stretching Global Production Networks: The International Second-Hand Clothing Trade." *Geoforum* 44 (January 2013): 10–22. <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2012.06.004>.
- Brück, Tilman, Clotilde Mahé, and Wim Naudé. 2018. "Return Migration and Self-Employment: Evidence from Kyrgyzstan." IZA Institute of Labor Economics Discussion Paper Series, no. 11332.
- Ball, Christopher P., Claude Lopez, and Javier Reyes. 2013. "Remittances, Inflation and Exchange Rate Regimes in Small Open Economies." *The World Economy* 36(4) 487-507.
- Bender, Courtney. 2012. *Religion on the Edge: De-centering and Re-centering the Sociology of Religion*. New York: Oxford University Press.
- Bourdieu, Pierre, and Loïc J. D. Wacquant. 1992. *An invitation to reflexive sociology*. Chicago: University of Chicago Press.

- Bourdieu, Pierre. 1977. *Outline for a theory of practice*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bourdieu, Pierre. 1986. "The forms of capital". In *Handbook of theory and research for the sociology of education*, edited by John G. Richardson. New York: Greenwood.
- Burt, Ronald S. 1992. *Structural holes: The social structure of competition*. Cambridge: Harvard University Press.
- Cain, Trudie, and Paul Spoonly. 2013. "Making It Work: The Mixed Embeddedness of Immigrant Entrepreneurs in New Zealand." *IZA Discussion Papers*, no. 7332: 658–70. https://doi.org/10.1007/978-3-642-34447-3_60.
- Cassarino, Jean-pierre. 2004. "Theorising Return Migration: The Conceptual Approach to Return Migrants Revisited." *International Journal of Multicultural Societies* 6 (2): 253–79.
- Castles, Stephen. 2006. "Back to the Future? Can Europe Meet Its Labour Needs Through Migration?" *University of Oxford*, no. 1: 38. <http://www.imi.ox.ac.uk/pdfs/imi-working-papers/wp1-backtothefuture.pdf%5Cnpapers3://publication/uuid/2F12458C-A967-4E11-8FF4-DA8DDC7541B1>.
- . 2010. "Understanding Global Migration: A Social Transformation Perspective." *Journal of Ethnic and Migration Studies* 36 (10): 1565–86. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2010.489381>.
- Castles, Stephen, and Mark J. Miller. 2014. *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*. International Affairs. 5th ed. Vol. 70. <https://doi.org/10.2307/2620738>.
- Coleman, James S. 1988. "Social Capital in the Creation of Human Capital." *The American Journal of Sociology* 94: S95–120. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.22.6.723>.
- Cosciug, Anatolie. 2016. "The Role of Social Capital in the Development of Trade with Second-Hand Cars in Central and Eastern Europe. The Case of Romania and Moldova." *MOLDOSCOPIE (PROBLEME DE ANALIZĂ POLITICĂ)* 1 (LXXII): 102–20.
- Coşciug, Anatolie. 2017. "Transnational Motorways. The Secondhand Car Trade in a Country of Emigration." *Anthropology News* 58 (1): e338–42. <https://doi.org/onlineibrary.wiley.com/doi/10.1111/AN.349/pdf>.
- . 2019. "Religion, Return Migration and Change in an Emigration Country." In *Transnational Return and Social Change*, edited by Remus Gabriel Anghel, Margit Fauser, and Paolo Boccagni, 85–102. London/New York: ANTHEM PRESS. <http://www.anthempress.com/index.php/transnational-return-and-social-change-hb>.

- Coşciug, Anatólie, Silviu Ciobanu, and József Benedek. 2017. "The Safety of Transnational Imported Second-Hand Cars: A Case Study on Vehicle-to-Vehicle Crashes in Romania." *Sustainability* 9 (12): 2380. <https://doi.org/10.3390/su9122380>.
- Creswell, John W. 2014. *Research Design : Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches* /. London/New York: Sage.
- Croitoru, Alin. 2020. "Great Expectations: A Regional Study of Entrepreneurship Among Romanian Return Migrants." *SAGE Open* 10 (2). <https://doi.org/10.1177/2158244020921149>.
- Croitoru, Alin, Dumitru Sandu, and Elena Tudor. 2014. "The Europeanisation of Everyday Life : Cross-Border Practices and Transnational Identifications Among EU and Third-Country Citizens Romanians ' Social Transnationalism in the Making."
- Chiswick, Barry R. 2000. "Are Immigrants Favourably Self-Selected? An Economic Analysis", In *Migration Theory: Talking Across Disciplines* edited by Brettell, Caroline B., and James F. Hollifield. London: Routledge.
- Collins, Harry. 2007. "Bicycling on the moon: collective tacit knowledge and somatic-limit tacit knowledge." *Organization Studies*, 28(2): 257-262.
- Colton, Nora Ann. 1993. "Homeward bound: Yemeni return migration". *International Migration Review* 27(4): 870-882.
- Croitoru, Alin and Coşciug, Anatólie. forthcoming. The multiple facets of return migrants' entrepreneurship and their implication for development: A mixed methods approach.
- Crotty, Michael. 1998. *The foundations of social research: Meaning, and perspective in the research process*. London: Sage.
- Dew, Nicholas, Saras D. Sarasvathy, and Sankaran Venkataraman. 2004. "The economic implications of exaptation." *Journal of Evolutionary Economics* 14(1): 69-84.
- Dahles, Heidi. 2013. "Cambodian Returnees' Entrepreneurial Ventures: The Opportunities and Constraints of Mixed Embeddedness." *Journal of Enterprising Communities* 7 (4): 383–96. <https://doi.org/10.1108/JEC-03-2013-0009>.
- Drori, Israel, Benson Honig, and Mike Wright. 2009. "Transnational Entrepreneurship: An Emergent Field of Study." *Entrepreneurship: Theory and Practice* 33 (5): 1001–22. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6520.2009.00332.x>.
- Dustmann, Christian, and Oliver Kirchkamp. 2002. "The Optimal Migration Duration and Activity Choice after Re-Migration." *Journal of Development Economics* 67 (2): 351–72. [https://doi.org/10.1016/S0304-3878\(01\)00193-6](https://doi.org/10.1016/S0304-3878(01)00193-6).

- Elam, Amanda, and Siri Terjesen. 2009. "Transnational Entrepreneurs' Venture Internationalization Strategies: A Practice Theory Approach." *Entrepreneurship Theory and Practice*, 1093–1120. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6520.2009.00336.x>.
- Engbersen, Godfried, and Erik Snel. 2013. "2. Liquid Migration. Dynamic and Fluid Patterns of Post-Accession Migration Flows." In *Mobility in Transition*, edited by Birgit Glorius, Izabela Grabowska, and Aimee Kuvik, 21–40. Amsterdam: Amsterdam University Press. <https://doi.org/10.1515/9789048515493-002>.
- Faist, Thomas. 2008. "Migrants as Transnational Development Agents: An Inquiry into the Newest Round of the Migration–Development Nexus." *Population, Space and Place* 14 (1): 21–42. <https://doi.org/10.1002/psp.471>.
- . 2016. "Cross-Border Migration and Social Inequalities." *Annual Review of Sociology* 42 (1): 323–46. <https://doi.org/10.1146/annurev-soc-081715-074302>.
- Falzon, Mark-Anthony. 2016. *Multi-Sited Ethnography*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315596389>.
- Frederiks, Martha, and Nagy Dorottya. 2016. *Religion, Migration and Identity: Methodological and Theological Explorations (Theology and Mission in World Christianity)*. Leiden: Brill.
- Gittins, Tim, Richard Lang, and Magdolna Sass. 2015. "The Effect of Return Migration Driven Social Capital on SME Internationalisation: A Comparative Case Study of IT Sector Entrepreneurs in Central and Eastern Europe." *Review of Managerial Science* 9 (2): 385–409. <https://doi.org/10.1007/s11846-014-0161-5>.
- Granovetter, Mark. 1985. "Economic Action and Social Structure: The Problem of Embeddedness" 91 (3): 481–510.
- . 2017. *Society and Economy: Framework and Principles*. 經濟研究. Cambridge, Massachusetts, and London, England: The Belknap Press of Harvard University Press Cambridge., <https://lcn.loc.gov/2016043756>.
- Gruenhagen, Jan Henrik, Per Davidsson, and Sukanlaya Sawang. 2020. "Returnee Entrepreneurs: A Systematic Literature Review, Thematic Analysis, and Research Agenda." *Foundations and Trends in Entrepreneurship* 16 (4): 310–92. <https://doi.org/10.1561/03000000096>.
- Gubert, Flore, and Christophe J. Nordman. 2008. "Return Migration and Small Enterprise Development in the Maghreb." *ANALYTICAL REPORT, MIREM-AR 2008/02*. Vol. 3. Florence.

http://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/8887/MIREM_AR_2008_02.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

- Gmelch, George. 1980. "Return migration." *Annual review of anthropology* 9(9): 135-159.
- Guarnizo, Luis Eduardo, and Michael Peter Smith. 1998. "The Locations of Transnationalism." In *Transnationalism from below*, edited by Michael Peter Smith and Eduardo Guarnizo. New Brunswick: Transaction Publishers.
- Harris, John R., and Michael P. Todaro. 1970. "Migration, Unemployment and Development: A Two-Sector Analysis." *The American Economic Review* 60(1): 126-142.
- Haas, Hein De. 2012. "The Migration and Development Pendulum: A Critical View on Research and Policy." *International Migration* 50 (3): 8–25. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2435.2012.00755.x>.
- Hamdouch, Bachir, and Jackline Wahba. 2015. "Return Migration and Entrepreneurship in Morocco." *Middle East Development Journal* 7 (2): 129–48. <https://doi.org/10.1080/17938120.2015.1072696>.
- Hear, Nicholas van. 2010. "Theories of Migration and Social Change." *Journal of Ethnic and Migration Studies* 36 (10): 1531–36. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2010.489359>.
- Houte, Marieke Van, and Tine Davids. 2014. "Moving Back or Moving Forward? Return Migration, Development and Peace-Building." *New Diversities* 16 (2): 71–87.
- Huggins, Robert, and Nicholas Williams. 2009. "Enterprise and Public Policy: A Review of Labour Government Intervention in the United Kingdom." *Environment and Planning C: Government and Policy* 27 (1): 19–41. <https://doi.org/10.1068/c0762b>.
- Isik-Dikmelik, Aylin, Natalia Millán, and Mirey Ovadiya. 2017. "PORTRAITS OF LABOR MARKET EXCLUSION 2.0. Country Policy Paper (CPP) for Romania." World Bank.
- Kebede, Asres Abitie. 2017. "A Literature Review of Mixed-Embeddedness for Immigrant Entrepreneurship: Lessons for Developing Countries." In *Contextualizing Entrepreneurship in Emerging Economies and Developing Countries*, 304–15. Edward Elgar Publishing. <https://doi.org/10.4337/9781785367533.00030>.
- Kenney, Martin, Dan Breznitz, and Michael Murphree. 2013. "Coming Back Home after the Sun Rises: Returnee Entrepreneurs and Growth of High Tech Industries." *Research Policy* 42 (2): 391–407. <https://doi.org/10.1016/j.respol.2012.08.001>.
- Kilic, Talip, Calogero Carletto, Benjamin Davis, and Alberto Zezza. 2009. "Investing Back Home: Return Migration and Business Ownership in Albania." *Economics of Transition* 17 (3): 587–623. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0351.2009.00357.x>.

- King, Russell. 2018a. "Context-Based Qualitative Research and Multi-Sited Migration Studies in Europe." In , 35–56. https://doi.org/10.1007/978-3-319-76861-8_3.
- . 2018b. "Theorising New European Youth Mobilities." *Population, Space and Place* 24 (1): 1–12. <https://doi.org/10.1002/psp.2117>.
- King, Russell, Aija Lulle, and Laura Buzinska. 2016. "Beyond Remittances." *Sociology of Development* 2 (2): 183–203. <https://doi.org/10.1525/sod.2016.2.2.183>.
- King, Russell, and Marek Okólski. 2018. "Diverse, Fragile and Fragmented: The New Map of European Migration." *Central and Eastern European Migration Review* 8 (September): 1–24. <https://doi.org/10.17467/ceemr.2018.08>.
- Klagge, Britta, and Katrin Klein-Hitpaß. 2010. "High-Skilled Return Migration and Knowledge-Based Development in Poland." *European Planning Studies* 18 (10): 1631–51. <https://doi.org/10.1080/09654313.2010.504346>.
- Kloosterman, Robert. 2010. "Matching Opportunities with Resources: A Framework for Analysing (Migrant) Entrepreneurship from a Mixed Embeddedness Perspective." *Entrepreneurship & Regional Development: An International Journal* 22 (1): 25–45. <https://doi.org/10.1080/08985620903220488>.
- Kloosterman, Robert C., and Jan Rath. 2018. "Mixed Embeddedness Revisited: A Conclusion to the Symposium." *Sociologica* 12 (2): 103–14. <https://doi.org/10.6092/issn.1971-8853/8625>.
- Kloosterman, Robert, Joanne Van Der Leun, and Jan Rath. 1999. "Mixed Embeddedness. (In Netherlands'." *International Journal of Urban and Regional Research* 23 (2): 253–67. http://www.janrath.com/downloads/@mixed_embeddedness_ijurr.pdf.
- Kordel, Stefan, and Stefanie Lutsch. 2018. "Status Quo and Potential of Remigration among Transylvanian Saxons to Rural Romania." *European Countryside* 10 (4): 614–33. <https://doi.org/10.2478/euco-2018-0034>.
- Levitt, Peggy. 1998. "Social Remittances: Migration Driven Local-Level Forms of Cultural Diffusion." *International Migration Review* 32 (4): 926–48. <https://doi.org/10.1177/019791839803200404>.
- . 2006. "'You Know, Abraham Was Really the First Immigrant': Religion and Transnational Migration." *International Migration Review* 37 (3): 847–73. <https://doi.org/10.1111/j.1747-7379.2003.tb00160.x>.
- Levitt, Peggy, and Deepak Lamba-Nieves. 2011. "Social Remittances Revisited." *Journal of Ethnic and Migration Studies* 37 (1): 1–22. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2011.521361>.

- Lianos, Theodore, and Anastasia Pseiridis. 2009. "On the Occupational Choices of Return Migrants." *Entrepreneurship and Regional Development* 21 (2): 155–81. <https://doi.org/10.1080/08985620802176187>.
- Lin, Daomi, Jiangyong Lu, Xiaohui Liu, and Xiru Zhang. 2016. "International knowledge brokerage and returnees' entrepreneurial decisions." *Journal of International Business Studies* 47(3): 295–318.
- Lin, Nan. 2002. *Social capital: A theory of social structure and action*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lopez, J. Humberto, Pablo Fajnzylber, and Pablo Acosta. 2007. "The Impact of Remittances on Poverty and Human Capital: Evidence from Latin America", Policy Research Working Paper Series no 4247, The World Bank.
- Lucas, Robert E. B. 2005. *International migration and economic development*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Massey, Douglas S., and Emilio A. Parrado. 1998. "International Migration and Business Formation in Mexico." *Social Science Quarterly* 79(1): 1-20.
- Massey, Douglas S., Joaquin Arango, Ali Kouaouchi, Graeme Hugo, and J. Edward Taylor. 1998. *Worlds in Motion: Understanding International Migration at the End of the Millennium*. Oxford: Clarendon Press.
- Mills, Jane, Ann Bonner, and Karen Francis. 2008. "The Development of Constructivist Grounded Theory". *International Journal of Qualitative Methods* 5(1):25-35.
- Marchetta, Francesca. 2012. "Return Migration and the Survival of Entrepreneurial Activities in Egypt." *World Development* 40 (10): 1999–2013. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2012.05.009>.
- Marcus, George E. 1995. "Ethnography in/of the World System: The Emergence of Multi-Sited Ethnography." *Annual Review of Anthropology* 24: 95–117. <https://www.jstor.org/stable/2155931%0A>.
- Martin, Reiner, and Dragos Radu. 2012. "Return Migration: The Experience of Eastern Europe." *International Migration* 50 (6): 109–28. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2435.2012.00762.x>.
- Maticescu, Marius Lupşa, Alexandru Dragan, and Daniel Luceş. 2017. "Channels to West: Exploring the Migration Routes between Romania and France." *Sustainability (Switzerland)* 9 (10). <https://doi.org/10.3390/su9101861>.

- Mayer, Sharon Doreen, Aki Harima, and Jörg Freiling. 2015. "Network Benefits for Ghanaian Diaspora and Returnee Entrepreneurs." *Entrepreneurial Business and Economics Review* 3 (3): 95–121. <https://doi.org/10.15678/EBER.2015.030306>.
- Mazzucato, Valentina, Mirjam Kabki, and Lothar Smith. 2006. "Transnational Migration and the Economy of Funerals: Changing Practices in Ghana." *Development and Change* 37 (5): 1047–72. <https://doi.org/10.1111/j.1467-7660.2006.00512.x>.
- McCormick, Barry, and Jackline Wahba. 2001. "Overseas Work Experience, Savings and Entrepreneurship Amongst Return Migrants to LDCs." *Scottish Journal of Political Economy* 48 (2): 164–78. <https://doi.org/10.1111/1467-9485.00192>.
- Mesnard, A. 2004. "Temporary Migration and Capital Market Imperfections." *Oxford Economic Papers* 56 (2): 242–62. <https://doi.org/10.1093/oep/gpf042>.
- Mezger Kveder, Cora Leonie, and Marie Laurence Flahaux. 2013. "Returning to Dakar: A Mixed Methods Analysis of the Role of Migration Experience for Occupational Status." *World Development* 45: 223–38. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2012.11.009>.
- Miera, Frauke. 2008. "Transnational Strategies of Polish Migrant Entrepreneurs in Trade and Small Business in Berlin." *Journal of Ethnic and Migration Studies* 34 (5): 753–70. <https://doi.org/10.1080/13691830802106010>.
- Nadler, Robert, Zoltán Kovács, Birgit Glorius, Thilo Lang, Sebastian Henn, and Ray Hudson. 2016. *Return Migration and Regional Development in Europe*. Edited by Robert Nadler, Zoltán Kovács, Birgit Glorius, and Thilo Lang. London: Palgrave Macmillan UK. <https://doi.org/10.1057/978-1-137-57509-8>.
- Naudé, Wim, Melissa Siegel, and Katrin Marchand. 2017. "Migration, Entrepreneurship and Development: Critical Questions." *IZA Journal of Migration* 6 (1). <https://doi.org/10.1186/s40176-016-0077-8>.
- Neuman, William Lawrence. 2003. *Social research methods: Qualitative and quantitative approaches* (5th ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Pantea, Maria Carmen. 2019. "Perceived Reasons for Pursuing Vocational Education and Training among Young People in Romania." *Journal of Vocational Education and Training* 00 (00): 1–21. <https://doi.org/10.1080/13636820.2019.1599992>.
- Papademetriou, Demetrios G. 1985. "Illusions and Reality in International Migration: Migration and Development in Post World War II Greece." *International Migration* 23 (2): 211–24. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2435.1985.tb00316.x>.

- Parrado, E. A., and E. Y. Gutierrez. 2016. "The Changing Nature of Return Migration to Mexico, 1990-2010: Implications for Labor Market Incorporation and Development." *Sociology of Development* 2 (2): 93–118. <https://doi.org/10.1525/sod.2016.2.2.93>.
- Piracha, Matloob, and Florin Vadean. 2010. "Return Migration and Occupational Choice: Evidence from Albania." *World Development* 38 (8): 1141–55. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2009.12.015>.
- Padgett, Deborah K. 2008. *Qualitative methods in social work research* (2nd ed.). Los Angeles: Sage.
- Polanyi, Michael. 1967. *The Tacit Dimension*. London: Routledge and Keagan Paul
- Polanyi, Karl, Conrad M. Arensberg, and Harry W. Pearson. 1957. *Trade and Market in the Early Empires: Economies in History and Theory*. Edited by Karl Polanyi, Conrad M. Arensberg, and Harry W. Pearson. Glencoe, Illinois: The Free Press.
- Portes, Alejandro. 1995. *The Economic Sociology of Immigration: Essays on Networks, Ethnicity, and Entrepreneurship*. Edited by Alejandro Portes. Russel Sage Foundation. https://books.google.ro/books?hl=en&lr=&id=3wWGAAQBAJ&oi=fnd&pg=PR5&dq=The+Economic+Sociology+of+Immigration:+Essays+on+Networks,+Ethnicity,+and+Entrepreneurship&ots=W42JnSKBBf&sig=KckEXMWsaGahuLKO9lpWwIPGvAI&redir_esc=y#v=onepage&q=The+Economic+Sociolo.
- . 2010. "Migration and Social Change: Some Conceptual Reflections." *Journal of Ethnic and Migration Studies* 36 (10): 1537–63. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2010.489370>.
- Portes, Alejandro, and Rubén G. Rumbaut. 2014. *Immigrant America: A Portrait*. Immigrant America: A Portrait. 4th ed.
- Price, Marie, and Elizabeth Chacko. 2009. "The Mixed Embeddedness of Ethnic Entrepreneurs in a New Immigrant Gateway." *Journal of Immigrant and Refugee Studies* 7 (3): 328–46. <https://doi.org/10.1080/15562940903150105>.
- Pruthi, Sarika. 2014. "Social Ties and Venture Creation by Returnee Entrepreneurs." *International Business Review* 23 (6): 1139–52. <https://doi.org/10.1016/j.ibusrev.2014.03.012>.
- OECD. 2019. *Talent Abroad: A Review of Romanian Emigrants*. OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/bac53150-en>.
- Ram, Monder, Nicholas Theodorakopoulos, and Trevor Jones. 2008. "Forms of Capital, Mixed Embeddedness and Somali Enterprise." *Work, Employment and Society* 22 (3): 427–46. <https://doi.org/10.1177/0950017008093479>.

- Radu, Bogdan M. 2017. 'Religious Organizations and the Social Capital of the Youth in Post-Communist Countries'. *Europolis* 11, no. 1: 7– 17.
- Recchi, Ettore, Adrian Favell, Fulya Apaydin, Roxana Barbulescu, Michael Braun, Irina Ciornei, Niall Cunningham, Juan Díez Medrano, Deniz N. Duru, Laurie Hanquinet, Steffen Pöttschke, David Reimer, Justyna Salamońska, Mike Savage, Janne Solgaard Jensen, and Albert Varela. 2019. *Everyday Europe: Social Transnationalism in an Unsettled Continent*. Bristol: Bristol University Press.
- Rosenfeld, Martin. 2012. "Mobility and Social Capital among Lebanese and Beninese Entrepreneurs Engaged in Transnational Trade." *International Review of Sociology : Revue Internationale de Sociologie* 22 (2): 211–28. <https://doi.org/10.1080/03906701.2012.696962>.
- Sandu, Dumitru. 2010. "Modernising Romanian Society through Temporary Work Abroad." In *A Continent Moving West?: EU Enlargement and Labour Migration from Central and Eastern Europe*, edited by Cristina Pantiru Richard Black, Godfried Engbersen, Marek Okólski, 249–71. Amsterdam: Amsterdam University Press. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2012.753014>.
- Saxenian, AnnaLee. 2007. *The New Argonauts: Regional Advantage in a Global Economy*. Harvard University Press.
- Schiller, Nina Glick, and Thomas Faist. 2010. *Migration, Development, and Transnationalization : A Critical Stance*. Edited by Nina Glick Schiller and Thomas Faist. Oxford: Berghahn Books.
- Sheehan, Connor M., and Fernando Riosmena. 2013. "Migration, Business Formation, and the Informal Economy in Urban Mexico." *Social Science Research* 42 (4): 1092–1108. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2013.01.006>.
- Sheringham, Olivia. 2011. "Everyday Transnationalism: Religion in the Lives of Brazilian Migrants in London and Brazil." In *Cross- Border Migration among Latin Americans. European Perspectives and Beyond*, edited by Cathy McIlwaine, 235–55. New York: PALGRAVE MACMILLAN. <https://doi.org/10.1057/9781137001887>.
- Sironi, Alice, Céline Bauloz, and Milen Emmanuel. 2019. "Glossary on Migration."
- Sjaastad, Larry A. 1962. "The Costs and Returns of Human Migration." *The Journal of Political Economy* 70 (5): 80-93.
- Smith, Gina. G., and Stanislaw Grodz. 2014. *Religion, Ethnicity and Transnational Migration between West Africa and Europe*. Leiden: Brill.
- Snowdon, Brian, and Howard Vane. 1997. "The Development of Modern Macroeconomics." *A Macroeconomics Reader*, no. August 1997. <https://doi.org/10.4324/9780203443965.ch1>.

- Solano, Giacomo. 2020. "The Mixed Embeddedness of Transnational Migrant Entrepreneurs: Moroccans in Amsterdam and Milan." *Journal of Ethnic and Migration Studies* 46 (10): 2067–85. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2018.1559999>.
- Stănculescu, Manuela Sofia, and Victoria Stoiciu. 2012. "The Impact of the Economic Crisis on Euroscepticism." Bucharest.
- Stark, Oded. 1991. *The migration of labour*. Cambridge/Oxford: Blackwell.
- Stark, Oded. 2001. "The Economics of the Brain Drain Turned on its Head." Unpublished paper. Accessed online on 27 June 2020 at: https://www.jacobs-university.de/drupal_lists/archives/news/01049/index.html.
- Storti, Luca. 2018. "Deepening the Liaison: Mixed Embeddedness and Economic Sociology." *Sociologica* 12 (2): 23–37. <https://doi.org/10.6092/issn.1971-8853/8618>.
- Todaro, Michael. 1969. "A Model of Labor Migration and Urban Employment in Less Developed." *American Economic Review* 59 (1): 138–148.
- Tomić Hornstein, Caroline, Robert Pichler, and Sarah Scholl-Schneider. 2018. *Remigration to Post-Socialist Europe Hopes and Realities of Return*. Vol. 3. LIT Verlag.
- Vertovec, Steven. 2000. "Religion and Diaspora." In *New Approaches to the Study of Religion: Textual, Comparative, Sociological and Cognitive Approaches*, 275–304. <https://doi.org/10.3167/arrs.2012.030106>.
- . 2009. *Transnationalism*. New York: Routledge. <https://www.routledge.com/Transnationalism/Vertovec/p/book/9780203927083>.
- Vlase, Ionela. 2013. "'My Husband Is a Patriot!': Gender and Romanian Family Return Migration from Italy." *Journal of Ethnic and Migration Studies* 39 (5): 741–58. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2013.756661>.
- Vlase, Ionela, and Alin Croitoru. 2019. "Nesting Self-Employment in Education, Work and Family Trajectories of Romanian Migrant Returnees." *Current Sociology* 67 (5): 778–97. <https://doi.org/10.1177/0011392119842205>.
- Wahba, Jackline. 2015. "Selection, Selection, Selection: The Impact of Return Migration." *Journal of Population Economics* 28 (3): 535–63. <https://doi.org/10.1007/s00148-015-0541-4>.
- Wahba, Jackline, and Yves Zenou. 2012. "Out of Sight, out of Mind: Migration, Entrepreneurship and Social Capital." *Regional Science and Urban Economics* 42 (5): 890–903. <https://doi.org/10.1016/j.regsciurbeco.2012.04.007>.
- Wallerstein, Immanuel. 1974. *The Modern World-System I: Capitalist Agriculture and the Origins of the European World-Economy in the Sixteenth Century (Studies in Social Discontinuity)*. New York: Academic Press.

White, Anne. 2014. "Polish Return and Double Return Migration." *Europe - Asia Studies* 66 (1): 25–49. <https://doi.org/10.1080/09668136.2013.855021>.

Ziai, Aram. 2009. "Development: Projects, Power, and a Poststructuralist Perspective." *Alternatives* 34 (2): 183–201. <https://doi.org/10.1177/030437540903400204>.